

Абел Шьовале

ЖЕВОДАНСКИЯТ ЗВЯР

София, 2018

Преводът е направен по:
Abel Chevalley
La Bête du Gévaudan
Paris: Gallimard, 1936

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Венелин Пройков, превод, 2018
© Издателство „Изток-Запад“, 2018

ISBN 978-619-01-0288-5

Абел Шьовале

Жеводанският
Звяр

Превод от френски
Венелин Пройков



СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ.....	7
1. ЗВЯРА И МОНСЕНЬОР	13
2. ЗВЯРА И ДРАГУНИТЕ	33
3. ЗВЯРА И ЛОВЦИТЕ НА ВЪЛЦИ	55
4. ЗВЯРА И КРАЛЯТ	77
5. ИЗМАМНИКЪТ	91
6. КРАЯТ НА ЗВЯРА	111

ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ

Дядо ми Жак Дьони умря през 1908 г. Тогава бях на четирийсет. Беше роден през 1820 г. Неговият дядо Жак Дьони се появил на бял свят през 1748 г. и умрял през 1837 г. Родил се в бедно селско семейство, зависимо от сеньор Д'Апшие. Целият му живот преминал в Жеводан, в Сен Прива дю Фо, после в Малзийо и в Сог. Там забогатял по време на Революцията и на Империята като предприемач превозвач. Починал в Лион. Дедите му били хугеноти. Отрекли се от вярата си насила по време на драгунските репресии. Покрай произхода си бил склонен към известно душевно непокорство. Не бил суеверен. Често разказвал на внуците си странни и тайнствени истории за жеводанския Звяр.

Единственият му син, моят прадядо, го помолил да напише спомените, които публикувам днес. Това се случило в края на имперските войни. Тогава Жак Дьони бил на шейсет и пет. Покрай мира разполагал със свободно време. Бил редовно четящ човек, продължавал да чете доста. За жалост, библиотеката, която бил събрал през последните си години, била разпиляна в Лион през 1841 г.

Ръкописът, който публикувам, без да мога да гарантирам за изначалната му достоверност, явно е съставен между 1815 и 1833 г. Събрах го по непреки пътища, откъс по откъс – няма смисъл, а може и да не е редно поради семейни причини да уточнявам как. Изразявам съмнения относно правдивостта му главно поради почтеност към читателите

и моля другите наследници на Жак Дьони да не се обиждат.

Някои части, както си личи, явно са дописвани или вмъквани допълнително. Една от тях, в началото на трета глава, е от август 1830 г. Друга, в четвърта глава, несъмнено е приблизително от 1816 г. Жак Дьони сигурно е писал между тези две дати. Към края има пропуски, които са запълнени набързо. Не всичко е еднакво в стилистично отношение. Някои пасажки звучат обвинително. Както и да преценяваме всичко обаче, известните факти относно Звяра са точно предадени. Авторът е бил свидетел и участник в събитията. Направил си е труда да проучи всички документи от своето време, за да свери и датира собствените си спомени: тогавашните вестници, публикувани архивни материали, та дори и ръкописа на Мани дьо Мерол, предаден през 1782 г. в Кралската библиотека. Отличното познаване на местата, на областта и хората съживява и обновява мъртвите документи. Възможно е някои от подробностите на кървавите трагедии, за които повествува, да са спорни. Самите факти обаче са били винаги налице. Колкото до обстоятелствата, за да бъдат обсъждани те, би следвало да се извадят други документи, които също подлежат на тълкуване. Естествено, личната част от разказа, която се отнася до живота на нашия род, си остава неподкрепена документално. Например ролята на баща му, на Жюлиен и Антоан Шастел е недоказуема. Впечатленията на автора, разсъжденията му, неговите предположения са лични. Ръкописът съдържа описания на областта, пояснения относно тогавашни хора и събития, които като че изглеждат безсмислени за един местен човек, който ги отправя към своите потомци. Потомците обаче вече не са се намирали в родната местност. Дядо ми живеел в Париж и изобщо не бил посещавал Жеводан. Подозирам, че неговият дядо е искал някак да го върне към произхода му.

Напълно лишен от класическо образование, Жак Дьони не е бил засегнат от литературните моди на своето време. Напълно непознати са му били сухата прецизност на волтерианците, излишествата на хора като Русо, сантименталната лекота на приятелите на природата, фразеологията на революционерите. В продължение на четирийсет години – от 1775 до 1815 г. – Жак Дьони се разпорежда със своите колари, с мулетата, дървосекачите и превозите през Обрак, Маржборид и Веле. Дарбата и желанието да пише се проявяват при него след шейсетата година, когато той вече се наслаждава на свободно време и спокойствие. Все пак винаги е чел много. Жизнеността му, любовта към родните места, към ярките багри, към приключенията го правят с удвоена сила съвременник на оня романтичен реализъм, който по-късно се проявява най-плебейски при Йожен Сю.

Независимо от множеството публикации, историята на жеводанския Звяр все още не е написана. Това си остава загадка, най-известна сред онези, които са свързани едновременно с времето и с биологията. Някои са убедени, че Звяра е просто колективно наименование, придадено от народното простодушие на множество едри вълци. Други смятат, че Звяра е някакво чудовище или няколко чудовища – смесица между хиена и вълчица, – или котило от онези изчезнали животни, които се появяват понякога поради капрыз на наследствеността. Забележително е, че описанията на Звяра от онези, които са го виждали – а са го виждали не само селяни, – почти точно възпроизвеждат едни и същи черти; тъкмо тези черти не позволяват той да бъде сметнат за вълк. Виждали са го Дюамел и двама негови драгуни. Старият ловец на вълци Д'Енвал го е виждал. Те не са били от тоя край. Не са били прости хора. Виждали са го мулетари, занаятчии, пътуващи през Жеводан. И да е имало самовнушение, би трябвало то да не ги засяга.

Никой скептик не може да отхвърли осакатените трупове на момичета и момчета, които всеки месец или всяка седмица, а понякога и всеки ден в продължение на три години са били намирани по маржборидските възвишения. Енорийските архиви, разпитите на ловците, кореспонденцията на интендантите, писмата, вестниците – всички те удостоверяват и уточняват стореното зло. Много от свидетелствата са изгубени. Не едно кърваво премеждие си остава непознато. Мобилизирани са военни, специалисти по унищожаването на диви зверове биват изпратени на място, дадени са им пълни права и те остават сезон подир сезон, провеждат изтощителни ловни походи, страховити хайки, като някои включват по десет до двама хиляди участници. Разполагаме с отчетите им, със заповедите, които са им отправени, с писмата и разходните бележки. Отлично знаем колко неуверени са били, как са се карали, какви затруднения са срещали.

Събитията имат отклик във Франция и в Европа. „Газет дьо Франс“ и „Курие д’Авиньон“, вестник на тази провинция, съобщават за обратите. Кралят, правителството и армията се впускат във войната между Звяра и селяните. Главният ловен надзирател на краля е изпратен в Жеводан със своите хора и кучета. Той се проваля. За да прикрие неуспеха, накрая убива фалшив Звяр и фалшифицира данните за него. Печели слава и почести. Кралят побеждава. Подир официалния триумф обаче истинският Звяр, сиреч животното или животните, измъчили Жеводан повече от година, накратко онова, което наричат Звяра, отново настъпва и се появяват повече жертви от всякога. Със заповед бива наложено мълчание около тези ужаси, които нямат край, до деня, когато става невъзможно те да бъдат прикрити. Две години изстреблението продължава, ала без отзвук. Селяни, ловци, планинари, както и местните власти отново повеждат търпелива и продължителна война срещу Звяра или зверовете.

Нито един учен обаче не е имал възможност да изследва животното, убито от Шастел през юни 1767 г., чиято смърт горе-долу бележи края на бедствието. Възможно е развръзката да има и друга причина. Може би системното, прецизно и продължително разпределяне на отрова из северната част на маржоридските възвишения е било решаващо.

В една тъй сложна история винаги ще си останат тайнствени моменти. Все ще има основания да се подлага на съмнение простичката развръзка, единствената първопричина за бедствието. Според разкази, факти и свидетелства някои зверски жестокости могат да се припишат на подражатели на Звяра. Може да е станало тъй, че на моменти е било твърде опасно човек да знае или да научи твърде много. Някои подробности напомнят за някакъв Джек Изкормвача или за садист като Дюселдорфския убиец. Не е невероятно да си представим едно или повече чудовища с човешки лик, използвали случая да припишат своите безумни набези на диво животно. Не е невероятно... Но истината е, че не знаем нищо.

Обяснението, пък било то и научно, си остава винаги временно. То не носи нищо ново, а доразвива известното. Преставя да бъде правдоподобно, когато бива оспорено от нов факт. Може обаче поне да се твърди нещо въз основа на опита. А я проверете експериментално едно историческо обяснение! Нито Звяра ще се появи отново, нито Наполеон. Всъщност всяко човешко обяснение на едно събитие или обществен факт е нещо като танц пред загадката. То дава моментно удоволствие, успокояващо удовлетворение. И това не е малко. Проследяваме миналото през дим от лула. Историята е търговец на опиум.

Разказът на моя прапрапрадодядо не внася яснота в проблема около Звяра. Той съдържа изложение, описание. Познаваме зле мисленето на откъснатото, изостанало население на Жеводан. Тези алпийци, тези планинари, почти

друиди, си остават непознати за нас. И все пак е важна не само хронологията или хрониката. За да си представим митичния характер на страшния Звяр, трябва да напрегнем въображението си и да си представим според възможностите си душевната нагласа и настроенята на засегнатите люде. Настоящият разказ може да спомогне за това. Дядо е живял наред самата трагедия. Той разказва какво е видял и узнал от шестнайсетата до деветнайсетата си година, а и впоследствие, за ужасните събития. Видял е и е докоснал жеводанския Звяр или поне едно от кръвожадните създания, назовани тъй. Той не гради своя представа, своя теория. Не е знаел, че писанието му ще стане обществено достояние. Бил е образован, или по-точно се е самообразовал. Обичал е да разказва като всички старци с жива памет, а закъснялото му желание е съпътствано от естествена дарба. Но не е бил нито учен, нито писател. В разказа му няма да намерите умувания, дори и литературни.

Пиер Ален Дьони